

Приклад шостий. Якщо в довіреності не вказано на можливість представництва власника в суді, то здійснювати всі повноваження позивача, відповідача та третьої особи у зв'язку з позовами, які пов'язані з автомобілем (наприклад у випадку ДТП) покупець не зможе. Це має зробити тільки власник або треба брати окрему довіреність на представництво в суді.

Приклад сьомий. Аналогічна ситуація виникне якщо з'ясується, що автомобіль у розшуку, або виявиться, що документи підроблені, або ще щось схоже. Автомобіль конфіскують, а ось на зберігання видадуть тільки власнику – оскільки порушені його права, а не покупця.

Надійшла до редколегії 20.03.2000

Е.В. Вакулович

ВИДИ ДОГОВОРУ ОРЕНДИ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

Реорганізація економіки України супроводжується безперервним науково-технічним прогресом, що у свою чергу є об'єктивним чинником його розвитку. В результаті створюються нові моделі і удосконалюються існуючі транспортні засоби, які використовуються для перевезення громадян, вантажів і багажу. Якщо сторіччя тому назад такими були морські, річкові судна і судна внутрішнього водного плавання, то зараз широко використовуються присутні також повітряні, залізничні, автомобільні та інші транспортні засоби. Немає сумнівів, що транспортні засоби є невід'ємним і розповсюдженим об'єктом економічних і цивільно-правових відношень. Цей чинник соціально-економічного розвитку суспільства, а також специфіка зазначеного предмету цивільно-правових відношень як джерела підвищеної небезпеки і складного технічного устрою, з одного боку, та істотні зміни в цивільному законодавстві, пов'язані зі становленням ринкових економічних відношень, і, як результат, високий і зростаючий ступень затребування цивільно-правового інституту оренди, з іншого, обумовили виключно актуальність договору оренди транспортних засобів, необхідність його детального законодавчого розгляду і системного наукового дослідження.

Проте, ні діючий ЦК України, ні проект нового не вирішують усіх проблем, пов'язаних з юридичним нормуванням прав і обов'язків сторін у правовому регулюванні цих відношень. Зокрема, у проекті ЦК України, у якому передбачений окремий параграф "Найм (оренда) транспортних засобів", недостатньо визначено понятійний апарат. Наприклад, викликає сумнів виділення законодавцем тільки двох підвидів договору оренди в залежності від наявності або відсутності повного комплексу послуг орендодавця щодо керування і технічного обслуговування транспортних засобів.

Що стосується окремих транспортних кодексів і статутів, у яких можуть бути встановлені особливості оренди деяких видів транспортних засобів, то в даний час вони не містять у собі положень, що вказували б на специфіку оренди того або іншого виду транспортного засобу. Таким чином, виникають певні

труднощі у випадках локального договірною регулювання відносин конкретних сторін.

Договором оренди транспортного засобу вважається надання наймодавцем транспортного засобу в тимчасове користування наймачу за певну плату. Більшість авторів відносять цей договір до категорії договорів майнового найму, проте, деякі юристи відносять його до зобов'язань по наданню послуг.^{*} Але за договором майнового найму передається майно, а послуги – це діяльність. Це розходження, яке виключає заміну поняття договору про надання транспортного засобу в користування на поняття договору про надання послуг.

На сьогоднішній час існує декілька видів договору оренди транспортних засобів. Насамперед, це договір, що передбачає тільки передачу транспортного засобу орендарю на платній підставі і на визначений термін. Широке застосування мають також договори оренди з наданням послуг по технічному обслуговуванню, але без надання послуг по керуванню. Таким чином, зобов'язання по оренді транспортних засобів можуть бути елементом змішаного (з наданням послуг) договору. Ще одним прикладом договору змішаного типу є тайм-чартер (ст.203 Кодексу торговельного мореплавства України), відповідно до якого одна сторона зобов'язується надати судно, яке їй належить, укомплектоване екіпажем, іншій стороні за винагороду на визначений термін, тобто забезпечується керування судном, а за згодою сторін можуть бути передбачені і послуги по технічному обслуговуванню. До цієї ж категорії договорів оренди транспортних засобів відноситься і договір про надання транспортних засобів у користування на умовах погодинної оплати.

Схожість між двома останніми видами договорів у тому, що як і в першому, так і в другому випадку транспортні засоби надаються наймачам у тимчасове відплатне користування. У той же час між ними є і розходження. Так, організація, що користується транспортними засобами на умовах погодинної оплати, сплачує тільки за користування та в тій або іншій мірі (в залежності від виду транспорту) звільняється від інших обов'язків, які, як правило, покладаються на наймача за договором (наприклад, фрахтування судна на певний термін).

Доцільно також зазначити, що при наявності вказаних різновидів договору оренди транспортних засобів, які виникли в практиці, але не в достатній мірі врегульовані законодавством, в конкретних випадках при укладанні подібних угод сторони вимушені використовувати нормативний матеріал, який є орієнтиром для договорів оренди майна, які мають певні особливості завдяки властивостям предмета договору. Так, Президія Вищого арбітражного суду України в роз'ясненні №02-5/874 від 7.12.1995р. підтвердила необхідність орієнтування сторін при укладанні договорів оренди на Закон України "Про оренду державного майна", тому що цей закон містить перелік істотних умов, з приводу

^{*} Калмыков Ю.Х. К понятию обязательства по оказанию услуг в гражданском праве // Советское государство и право. 1986. №5. С.116-119.

яких сторони повинні досягнути згоди, щоб угода була дійсною (ст. 153 ЦК України).

Таким чином, з огляду на інтенсивний розвиток договірних відношень у сфері використання транспортних засобів, що стало підставою для виникнення декількох видів договорів оренди транспорту, можна зробити висновок про необхідність більш ретельного вивчення практики і нормативної бази, що використовується при укладанні договорів оренди транспортних засобів, а також більш чіткого регулювання орендних відносин у транспортній сфері. Вважаю також за необхідне розробити типові договори оренди транспортних засобів з урахуванням їх видів і специфіки експлуатації.

Надійшла до редколегії 14.02.2000

Є.О.Мічурін

ФОРМАЛЬНІ ВИМОГИ ЩОДО ДОГОВОРІВ НА ВІДЧУЖЕННЯ ЖИТЛА

Найважливішою складовою договірною процесу є придання договору належної форми. Мета формальних вимог, що пред'являються до договору, як відмічають М.І.Брагинський та В.В.Вітрянський, складається у тому, що вони дозволяють зробити відносини сторін більш визначеними, зняти підстави в майбутньому з приводу самого факту угоди та її змісту [1, с.273]. Однак, як справедливо відмічено тими ж авторами, будь-яка додаткова вимога щодо форми договорів об'єктивно приводить до ускладнення і заповільнення процедури укладання договору та викликає додаткові витрати щодо їх оформлення [1, с.274]. Тому формалізація договірних відносин повинна бути суворо обгрунтована і перехід від спрощеного оформлення договору до більш складних форм необхідно застосовувати тільки в окремих, суворо виправданих випадках.

У зв'язку з цим необхідно відмітити, що до договорів на відчуження житла застосовуються найбільш жорсткі вимоги відносно їх форми. На ці договори розповсюджується вимога відносно нотаріального посвідчення та державної реєстрації, тому вони являють собою саму складну з існуючих договірних форм. Укладення подібних договорів таким чином вимагає здійснення ряду додаткових дій сторін, тісно пов'язаних з переходом речових прав на житло, серед яких визначення прав членів сім'ї власника на житлову площу, отримання довідки-характеристики на приміщення, що відчужується, довідки про відсутність заборони на відчуження тощо. При цьому виникає необхідність визначити в договорі на відчуження житла окремі положення, яких немає в інших договорах. Однак жорсткі вимоги відносно форми договору, пов'язані з обов'язковим нотаріальним посвідченням договору та державною реєстрацією, є цілком виправданими і необхідними. Вони спрямовані, по-перше, на захист прав та законних інтересів сторін; по-друге, на забезпечення надійної та достовірної реєстрації прав на нерухоме майно.

Що стосується державної реєстрації договорів на відчуження житла, то необхідно відмітити наступне. Норми права, що регламентують державну реє-